

Kieli- ja viestintätaidot ovat kiinteä osa työntekijän ammattitaitoa

Työelämän muutokset asettavat uusia vaatimuksia työntekijän osaamiselle. Työelämän kieli- ja viestintätaidot ovat monitahoinen ja kiinteä osa ammattitaitoa. Siksi on juuri nyt kiinnitettävä huomiota työelämässä tarvittaviin kieli- ja viestintätaitoihin, jotta maassamme on jatkossakin kielitaitoista ja osaavaa työvoimaa.

Työelämän kieli- ja viestintätaidoilla tarkoitetaan kykyä viestiä äidinkielellä tai vieraalla kielellä. Tavoitteena on vuorovaikutuksen sujuminen ja keskinäisen ymmärryksen löytäminen mitä erilaisimmissa työelämän tilanteissa ja asiakokonaisuuksissa.

Kielen oppiminen – myös työelämän kieli- ja viestintätaitojen oppiminen – on elinikäinen prosessi. Perusta työelämässä tarvittaville kieli- ja viestintätaidoille hankitaan koulutuksessa ja taitoja kehitetään edelleen työelämässä.

Kieli- ja viestintätaitojen tärkeys on tehtävä näkyväksi kaikilla aloilla

Kieli- ja viestintätaidot ovat tärkeitä kaikilla aloilla ja jokaisessa työtehtävässä tarvitaan kykyä viestiä. Silti kielitaidon tunnistamisessa ja tunnustamisessa on yhä puutteita. Kieli- ja viestintätaitojen tärkeyttä onkin tehtävä näkyvämmäksi työpaikoilla.

Tarvittavan kielitaidon taso ja laajuus vaihtelevat paitsi aloittain myös tehtävien mukaan. Eroja on esimerkiksi siinä, millaisia ymmärtämisen taitoja tai suullista ja kirjallista kielitaitoa eri työtehtävissä tarvitaan. Lisäksi kielitaidon tarve on työpaikkakohtaista: yhdessä työpaikassa riittää vähempikin kielitaito, kun taas toisessa työpaikassa kielitaitovaatimukset ovat korkeammat. Kuitenkin jokaisessa työtehtävässä edellytetään kykyä viestiä ymmärrettävästi ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisesti. Tämä on myös työturvallisuus- ja oikeusturvakysymys.

Entistä tärkeämmäksi ovat tulleet ammattialasta riippumattomat yleiset työelämävalmiudet, joihin kieli- ja viestintätaidotkin kuuluvat. Kieli- ja viestintätaitoja ei tämän vuoksi tule sijoittaa kapea-alaisiin ammattikuviin.

Kielikoulutuspolitiikan verkosto on avoin foorumi kielistä ja kielikoulutuksesta kiinnostuneille. Verkosto tuo yhteen kielikoulutuksen toimijoita ja vaikuttaa kielikoulutusta koskeviin päätöksiin Suomessa. Verkosto tarjoaa tietoa kielikoulutuksesta eri intressiryhmille ja kehittää kansallista ja kansainvälistä alueen tutkimusta. Kieliverkoston toimintaa rahoittaa vuosina 2009–2012 opetus- ja kulttuuriministeriö, ja sitä koordinoi Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus SOLKI. Kieliparlamentti on verkoston vuosittainen tapahtuma, joka kokoaa yhteen eri alueiden asiantuntijoita keskustelemaan kielikoulutuksen ajankohtaisista kysymyksistä. Lisätietoja verkostosta osoitteessa www.kieliverkosto.fi

Kansallista kielitaitovarantoa on hyödynnettävä

Työpaikoilla on määriteltävä kielitaidon osaamistarpeet ja tunnistettava jo olemassa oleva kielitaitovaranto mahdollisimman tarkasti. Näin uusiin osaamistarpeisiin voidaan reagoida hyvinkin nopeasti. Tärkeää on ennen kaikkea kielitaidon joustavuus ja työntekijän kyky arvioida omien taitojensa riittävyys suhteessa vaatimuksiin.

Työnantajien on tarjottava työntekijöilleen mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää kielitaitoaan sekä kannustettava työntekijöitä myös omaehtoiseen kielten opiskeluun. Lisäksi tiedotusta kieli- ja kulttuuriosaamisen ja viestintätaitojen merkityksestä sekä koulutustarjonnasta on tehostettava työpaikoilla.

Työelämän kieli- ja viestintätaitojen tunnistamisen ja kehittämisen tueksi tarvitaan lisää tutkimusta työelämän kielitaitotarpeista, esimerkiksi siitä, miten kieltä käytetään eri työyhteisöissä, työtehtävissä ja työtiimeissä.

Koulutuksen haasteita: työelämävastaavuus ja koulutuksen jatkumot

Työelämän nopea muuttuminen on tehnyt tulevien osaamistarpeiden ennakkoinnin entistä haasteellisemmaksi. Esimerkiksi ammatillisen tutkinnon suorittaja ei voi varmuudella tietää, mihin suuntaan hän työelämässä lähtee ja millaista kieli- ja viestintätaitoja häneltä odotetaan. Siksi tutkintorakenteiden joustavuutta on lisättävä erityisesti toisen asteen nuorisokoulutuksessa.

Kieli- ja viestintätaitoja ja ammatillisia opintoja on integroitava entistä kiinteämmin toisiinsa paitsi opetussuunnitelmissa myös opetuskäytänteissä. Koulutuksen työelämävastaavuutta on edistettävä tarjoamalla kieltenopettajille mahdollisuuksia tutustua muuttuvaan työelämään.

Kielitaitoa ei opita vain muodollisessa koulutuksessa, vaan entistä enemmän myös työelämässä ja erilaisissa yhteisöissä. Tällä hetkellä työelämän kielikoulutus on kuitenkin hyvin sattumanvaraista. Esimerkiksi vieraiden kielten alkeiden opiskeluun resursseja on käytettävissä jonkin verran, mutta kielitaidon syventämiseen niukemmin. Haasteena on myös opitun käytäntöön soveltaminen.

Työelämän kielikoulutuksesta on siksi tehtävä suunnitelmallisempaa ja pyrittävä rakentamaan jatkumo koulutuksen ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen välille. Kielikoulutuksen järjestämistä voidaan pitää työnantajan strategisena valintana, sillä kielitaitoinen henkilöstö on yksi yrityksen menestystekijä. Työnantajan on huolehdittava siitä, että työntekijällä on myös käytännön tasolla mahdollisuus kielitaidon ylläpitoon ja kehittämiseen.

Kielitaitovaatimusten sisältö ja vaaditun kielitaidon taso on määriteltävä selkeästi

Tutkintojen perusteissa äidinkielten ja vieraiden kielten taidon sisältö ja taso on määriteltävä nykyistä tarkemmin. Osaamisvaatimuksissa on huomioitava se, millainen kielitaito on työtehtävän onnistuneen hoitamisen kannalta tarpeen. Kieli- ja viestintäopintojen tavoitteisiin on sisällyttävä kaikilla asteilla myös oppimaan oppimisen taitoja.

Ammatillisessa koulutuksessa vaatimusten läpinäkyvyyttä on parantanut perustutkintojen kielitaitovaatimuksen ilmaiseminen Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolla. Taitotasojen kuvaukset on kuitenkin laadittu yleistä kielitaitoa varten, minkä vuoksi niitä on tarkennettava työelämälähtöisemmiksi täsmentämällä ammatillisten kielitaitovaatimusten sisältöjä.

Korkeakoulujen tutkintoasetuksia uudistetaan parhaillaan. Niissä on otettava esille kielitaitotarpeet työelämän näkökulmasta. Myös vieraskielisissä tutkinnoissa kielitaitovaatimukset on määriteltävä selkeästi. Osaamistavoitteet on ilmaistava niin, että esimerkiksi kansainvälisellä opiskelijalla on mahdollisuus tutkinnon suorittuaan työllistyä myös Suomessa.

Kieli- ja viestintätaitojen kehittäminen on yhteispeliä

Työelämän kieli- ja viestintätaitojen kehittäminen edellyttää eri osapuolten välistä yhteistyötä. Jokaisen on kannettava kortensa kekoon – niin koulutus- ja elinkeinoelämän päättäjien, työnantajien, koulutuksen tarjoajien kuin työntekijän itsensä.